

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. oktobra 1892.

Politiški oddelek.

Nov nemški program.

Sedanja uredba naše države malokateremu ugaja. Celo Nemci niso zadovoljni. Ko so pred petindvajsetimi leti sklenili pogodbo z Ogersko, so mislili, da so si za večne čase zagotovili prvenstvo v Avstriji. Mislili so, da ne bodo le prvi narod v naši državni polovici, temveč sploh prvi narod v monarhiji. S svojo višjo kulturo bodo vplivali celo na ogersko državno polovico in bodo zlasti odločevali sami v vnanji politiki.

V resnici je pa prišlo drugače. Madjari niso postali le gospodarji v svoji državni polovici, temveč odločujejo v vnanji politiki in celo močno vplivajo na našo državno polovico. Ta vpliv je vedno večji, kolikor bolj se razvija ogerska država. Nemci sami postali so nekako odvisni od Madjarov. Sprva ta vpliv ni bil tako silen, ko Madjari niso bili še tako omikani, nego so že sedaj. Kolikor bolj bode rasla madjarska kultura, toliko bolj bodo Madjari pritiskali s svojim vplivom na vso našo državno polovico.

Da so pa Madjari prišli do tacega vpliva in veljave, temu je več vzrokov. Jeden glavnih vzrokov so pa tudi narodni boji v naši državi. Vsi avstrijski narodi, tudi Nemci porabijo najboljše svoje moči v teh narodnih bojih. Zategadel se pa ne morejo braniti madjarskemu pritisku. Da bi se pa bili Nemci za časa sporazumeli z drugimi avstrijskimi narodi, kakor so se Madjari s Hrvati, pa bi bili faktično, ne pa le navidezno ohranili prvenstvo v državi, če tudi bi to prvenstvo ne bilo tako oviralo razvoja družih avstrijskih narodnostij.

Nemci so se posmehovali drugim narodnostim in njih razvijajočemu se novemu slovstvu. Zanašajoč se na svojo veliko kulturo, so mislili, da ni mogoče, da bi kako drugo slovstvo jelo nemško izpodrivati. Toda povsod je domače slovstvo jelo premagovati pricepljeno nemško kulturo. S svojim preziranjem družih narodnostij so

Nemci le to dosegli, da jih mrzé vse nenemške narodnosti v naši državi. Sedaj že bolj pametni Nemci spoznajo, da ne bode lahko ponemčiti nobenega slovanskega naroda, ali da se narodne meje brez velike sile ne bodo dale več premeniti. Zategadel pa nekateri Nemci že premišljajo, da dosedanja nemška politika ni bila prava.

Berolinski list „Gegenwart“ je te dni objavil članek, v katerem obsoja z vso ostrostjo dosedanjo politiko avstrijskih Nemcev. Posebno ta list obsoja politično delovanje Herbstovo in Plenerjevo. Herbst je bil dober govornik ali slab politik, ravno tako tudi Plener.

V tem članku se priporoča, da naj bi se Nemci skušali sporazumeti z drugimi avstrijskimi narodnostmi, tudi s Čehi in Jugoslovani in da bi povsod delali za večjo samostojnost manjših narodnostij. Mnogo so Nemci v tem oziru že zamudili, ker njih naloga bi bila morala biti, delati za osvobodjenje južnih Slovanov. Člankar priporoča odprava dualizma in razdelitev Avstrije po narodnostih.

Ta misel ni nova. Pred dobrimi štiridesetimi leti zagovarjal jo je Čeh Palacky. Pozneje jo je opustil zaradi neugodnih političnih razmer. Postavil se je bil na stališče češkega državnega prava, največ iz ozira na konservativno plemstvo, ki bi tako ne bilo maralo podpirati čeških teženj.

Boj za češko državno pravo traja že trideset let, ali je še dandanes brezvspešen. Težko je reči, če so se Čehi kaj v tem času približali svojemu smotru. Ta velik političen boj imel je le to dobro stran, da je oživel češko narodno zavest. Vprašanje je pa, če bi ne bilo dobro, da se Čehi polagoma povrnejo k staremu programu pokojnega Palackega, ako se Nemci poprimejo tega programa. Slovenci smo pa tako vedno stali na narodnem stališči in zatorej program, katerega priporoča berolinski list po svojem načelu, nam ni nasproten in ga torej lahko podpišemo. Naša zedinjena Slovenija najde prav lahko mesto v tem programu.

Kdo poreče morda, da je to, kar piše berolinski list, le prazna fantazija. Mi ne sodimo tako. Mej avstrij-

skimi Nemci pripravljajo se neki prevrat. Nemški liberalci zgrabljajo veljavo in nemški nacionalci gredo na površje in ti pa stoje odločno na narodnem stališču. Ti bi se torej lahko sprijaznili s tako idejo. Mi celo sodimo, da ta članek prihaja iz nemško-narodnih krogov.

Kakor se mi v načelu strinjamo z berolinskim listom, tako se pa ne moremo v podrobnostih. Ta list priporoča, da bi se osnovala v sredi države, katera bi se federativno preosnovala nemško-avstrijska kraljevina. To je vse prav lepo, ali člankar za to kraljevino ne zahteva le vse Koroške in Štajerske, temveč tudi celo naše Gorenjsko. Mi ne vemo, je li pisatelj napak poučen o narodnih razmerah v teh krajih, ali je pa le odkrito povedal, po čim da Nemci teže. Bodi temu kakor koli, vsekako moramo Slovenci z vso silo se upirati taki razdelitvi, ko bi se kedaj nameravala.

Že sedaj za nas Slovence nastaja dolžnost, da vse storimo, da se izognemo kaki bodoči nevarnosti v tem oziru. To pa moremo le s tem, če pospešujemo slovensko narodno zavest na Koroškem in Štajerskem in skrbimo, da se ta narodna zavest pri vsaki priliki pokaže, da vsi Nemci izvedo, do kje seže slovenska zemlja. Vse naše narodne sile je treba zbirati v ta namen. Posebno se pa moramo tudi poganjati za slovenske šole in pri občinskih in drugih volitvah delati, da bodo izvoljeni naši narodni možje. Bati se je treba, da bodo pri preorganizovanju naše države Nemci skušali vse tiste kraje obdržati, kjer so nemške šole ali pa nemški občinski ali okrajni zastopi. Koroški in štajerski Nemci bodo tem huje ponemčevali, čimbolj se bode približevala taka preosnova države, da tako več zemlje pridobe za nemštvo. Mi Slovenci pa moramo za časa se z vso silo postaviti v bran, da ne bode prepozno. Ob takem času, ko se pojavljajo take ideje, kakor je omenjeni nemški narodni program, se pa morajo obsojati vsaka prizadevanja, ki hočejo naše narodno vprašanje potisniti nekako v ozadje, bodisi že pod to ali ono pretvezo. Pravih rodoljubov dolžnost je pa tembolj naglašati naše narodno stališče, čimbolj nekateri drugi v narodnih ozirih mlačni postajajo.

Politični pregled.

Delegacije. — V obeh delegacijah so se začele skupne obravnave. V avstrijski delegaciji skrbe Mladočehi, da obravnave niso preveč mrtve. Eim, Masařik in Pacak so v dolgih govorih napadali tridržavno zvezo, grajali zanemarjanje nemških jezikov v vojski in pomanjkljivo vpravo v Bosni in Hercegovini. Če tudi so ti govori bili semtertja pretirani, ali vendar mora vsakdo priznati, da so ti gospodje marsikatero resnico povedali. Ministri so večkrat bili malo v zadregi, ko so jim odgovarjali. Isterski delegat Spinčič je priporočal, da se Bosna in Hercegovina zjedinita s Hrvaško. V vojnem odseku je delegat dr. Gregorčič vprašal vojnega ministra, zakaj se je odpravila slovenščina kot polkovni jezik pri koroškem polku. Minister Bauer mu je pa odgovoril, da pri tem polku ni več kakor 10 odstotkov Slovencev. Biti pa mora vsaj 20 % vojakov kake narodnosti pri polku, da je njih materinščina polkovni jezik.

Narodna jednakopravnost. — Mestno oblastvo v Opavi se brani priobčiti naredbe proti koleri v češčini in poljščini, občinski urad v Vinogradeh pri Pragi jih pa neče priobčiti v nemščini. V obeh slučajih so šle pritožbe na višje instance in še sedaj ni uradne rešitve. Proti občinskemu uradu v Vinogradeh je pa vlada takoj pokazala večjo energijo, nego proti opavskemu magistratu. Županu je okrajno glavarstvo zapletilo z globo 20 gld. vsak dan, dokler ne izvrši danega mu ukaza. Ker sta oba slučajja si jako podobna, smo radovedni, če bode ta končni rešitvi podobni. Iz teh rešitev se bode videlo, kako tolmači vlada narodno enakopravnost.

Shod čeških odposlancev. — V začetku prihodnjega meseca snide se v Pragi shod odposlancev vseh čeških klubov, da se posvetuje o skupnem postopanju vseh zastopnikov naroda češkega. Mladočehi pošljejo k temu šolu 7 odposlancev.

Češko. — Po svoji nestrpljivosti proti Čehom so najbolj znani Nemci v Liberci. Tamošnji mestni zastop in magistrat je vse mogoče storil proti Čehom. Nemškim pobalinom se je pustilo, da so vpričo policije pobijali okna „Češki Besedi“ (čitalnici). Vse zahteve Čehov po enakopravnosti bile so zastonj. Celu za vladne naredbe in ukaze se magistrat in mestni zbor nista nič brigala. Naznanilo se ni, kdaj da se letos vpisuje v češko šolo, da bi češki stariši otrok v to šolo vpisavati ne mogli. Ker je pa magistrat se posluževal kaj nespodobnih izrazov v dopisovanju z državnimi uradi in so se v mestnem zboru slišali kaznjivi govori, iz katerih je odsevalo vse drugo poprej, kakor avstrijsko domoljubje, je bila vlada prisiljena razpustiti mestni zbor in mestno upravo je prevzel vladni komisar.

Ogersko. — Velika razburjenost je sedaj mej Madjari. Postavili so v Budimpešti spomenik honvedom palim v bojih 1848. in 1849. leta. Honvedi so se tedaj bojevali proti Avstriji. Kot v nekako spravo mej madjarskim narodom in pa skupno vojsko, ki se je toraj bojevala proti Madjarom dovolil je cesar, da korni poveljnik v Budimpešti položi pri odkritju venec na ta spomenik, zato pa honvedi (ogerski deželni brambovci) ovenčajo spomenik generala Hentzija, ki je tedaj se bojeval proti Madjarom. To je pa razburilo Madjare. Časopisi zmatrajo to za razžaljenje madjarskega naroda in celo predrzno zahtevajo, da bi se odstranil ta spomenik iz Budimpešte. V zbornici je opozicija ta dogodek porabila proti vladi in strašno napadala tudi skupno vojsko in Avstrijo.

Italija. — Zbornica se je razpustila in nove volitve so se določile na 6. dan novembra, novovoljeni parlament pa je sklican na dan 23. novembra.

Srbija. — Skupščina razpusti se baje v decembru in nove volitve bodo pa februarja meseca. Sodi se, da bodo zmagali radikali, toda le z neznatno večino. — Srbski listi so jako zadovoljni z izjavami našega vnanjega ministra grofa Kalnokyja v budgetnem odseku avstrijske delegacije. Liberalni listi zagotavljajo, da bode liberalna vlada gledala, da ohrani najboljše odnošaje z Avstrijo.

Francija. — Zbornica sešla se je zopet v posvetovanje. Naloga ministerstva pred zbornico bo težka. Opravičevati se mu bode zaradi dogodkov v Carmauxu in zaradi francosko-švicarske trgovinske pogodbe. Glede zadnje točke zvalilo bode baje ministerstvo vso odgovornost na trgovinskega ministra, glede štrajka v Carmauxu bode se pa postavilo na stališče delavcem prijazno, ker se tako upa s pomočjo radikalcev vzdržati na površju.

Rusija. — Zakon glede omejitve pravic židov priti ima še letošnjo jesen pred državni svet. Če se bode zakon tudi vsprejel, je dvomljivo, kajti sedanji finančni minister je iz financijelnih ozirov za to, da se židom ne krate pravice.

Rusija in Turčija. — Kakor poročajo nekateri listi, je Turčija že odgovorila na znano rusko noto glede Bolgarije.